

Надія Герасимчук, к. н. із соц. комунік.,
Ольга Михайлюта, асп. (Київ)

ЛІТЕРАТУРНА МІСІЯ ВИКЛАДАЧІВ КАФЕДРИ ІСТОРІЇ ЖУРНАЛІСТИКИ

На кафедрі історії журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка завжди працювали викладачами талановиті особистості. Чимало з них, гідно несучи свою педагогічну місію, виконало ще одну – літературну. Одні з них: О. К. Бабишкін, Ю. С. Бурляй, І. Р. Семенчук, П. М. Федченко, А. Г. Погрібний, М. М. Веркалець – уже пішли з життя, залишивши теплі, незабутні спогади, увічнивши себе в літературознавчих працях і творах художньої літератури. Їхніми монографіями, нарисами, навчально-методичними працями користуються сьогоднішні викладачі й студенти.

Нині літературну естафету кафедри гідно продовжують представники старшого покоління викладачів: Галина Гримич, Володимир Святовець, а також молоді педагоги Володимир Пузій та Ольга Сухомлин.

О. К. Бабишкін (1918–1991), доктор філологічних наук, професор, один із найулюбленіших викладачів усіх поколінь студентів, працював на факультеті журналістики з 1965 р. Спочатку як в. о. професора кафедри теорії і практики радянської журналістики факультету журналістики, а впродовж 1968–1988 рр. обіймав посади професора, завідувача кафедр історії журналістики, теорії і практики радянської преси, літератури і журналістики. Його вважають найавторитетнішим лесезнавцем, оскільки дослідженню її творчості О. К. Бабишкін присвятив багато статей і кілька книжок. Останнє з цих досліджень – «У мандрівку століть. Слово про Лесю Українку» (1971). Він створив літературний портрет Агатангела Кримського (1967), а також нариси та монографії про українських письменників, серед яких зокрема: «Володимир Самійленко (1864–1925): літературно-критичний нарис», «Ольга Кобилянська – нарис про життя і творчість» (1963); «Юрій Яновський – життя і творчість» (1957), «Олесь Гончар – творчий шлях» (1968). Викладаючи мистецтвознавство, написав дослідження: «Амвросій Бучма у кіно», «Українська література на екрані», «Кіномистецтво сьогодні», «Кінематограф сучасного Заходу».

© Герасимчук Н., Михайлюта О., 2014

Однією з останніх праць є книжка «Олександр Довженко – публіцист: літературно-критичний нарис» (1989), в якій О. Бабишкін розглянув талант Довженка-публіциста як художника-карикатуриста, сценариста художніх кінофільмів, автора документально-публіцистичних фільмів, прозаїка.

Г. С. Бурляй (1918–1988), кандидат філологічних наук, доцент, працював на кафедрі історії літератури і журналістики з 1972 до 1988 р. Окрім літературознавчих праць, серед яких зокрема: монографія «Володимир Сосюра» (1959), «Михайло Стельмах. Літературний портрет» (1962), «Боець життя нового» (про Д. Павличка, 1963) – написав документальну повість про поета «розстріляного відродження» В. Чумака «Спалах» (1969), історичні романи «Світанок» (1980) і «Червоний вир» (1988), в яких відображено події тарасансько-звенигородського збройного повстання 1918–1919 рр.

Протягом 1973–1983 рр. очолював кафедру та читав нормативні й спецкурси з української літератури, доктор філологічних наук, професор І. С. Семенчук (1924–1998). Написав понад 200 наукових і навчально-методичних праць. Досліджував українську літературу ХХ ст., зокрема творчість О. Гончара, М. Стельмаха. Заслуговує на увагу монографія І. С. Семенчука «Олесь Гончар – художник слова» (1986) – одне й найґрунтовніших досліджень особливостей індивідуального стилю письменника. Дослідник обґрунтував твердження критиків про те, що проза О. Гончара – це поезія в прозі. Наголошено на романтичній піднесеності, пластичності пісенного слова, багатстві образів-символів митця (на матеріалі найкращих романів, зокрема «Твоя зоря»).

П. М. Федченко (1920–2002), доктор філологічних наук, професор, один із найвідоміших шевченкознавців, працював на кафедрі протягом 1954–1956 як в. о. завідувача, а з 1959 до 1968 р. був завідувачем кафедри. У радянські часи його перше наукове дослідження «Матеріали історії української журналістики» (1959) викликало справжній резонанс у науковому світі. ґрунтовність, новизна цієї праці дали підстави заговорити про київську школу журналістики на союзному рівні. Не меншу цінність мають шевченкознавчі праці П. Федченка «Слово про Кобзаря» (1961), «Тарас Шевченко» (1963) та літературознавча «Літературна критика на Україні першої половини ХІХ ст.» (1982).

Академік, доктор філологічних наук, професор А. Г. Погрібний (1942–2007) пройшов шлях від старшого викладача (1972–1975) до завідувача кафедри (1983–1992). Надзвичайно талановитий, він був багатогранною творчою особистістю. Наукову працю поєднував

з активною суспільною діяльністю: у різний час обіймав посади першого заступника Міністра освіти України, заступника Голови НСП України, заступника голови Комісії України у справах ЮНЕСКО. Лауреат національної премії ім. О. Білецького в галузі літературної критики (1996), премій ім. І. Огієнка (1998), ім. І. Багряного (2002), Міжнародного фонду ім. Т. Шевченка (2003), ім. Б. Грінченка (2004), ім. Д. Нитченка (2004), Національної премії України ім. Т. Шевченка (2006). Був засновником і головою Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Г. Ващенка.

Він був ревним оборонцем рідної мови. 2012 р. Всеукраїнське товариство «Просвіта» заснувало премію імені Анатолія Погрібного, яка щороку присуджуватиметься за вагомий внесок у справу українського національного відродження, розвиток української публіцистики, утвердження державності української мови та подвижницьку просвітницьку діяльність в ім'я України.

Творчий доробок А. Г. Погрібного – це праці з теорії, історії літератури, літературна критика. Він є автором понад тисячі статей та десятків монографій: «Художній конфлікт і розвиток сучасної прози» (1981), «Осягнення сутності» (1984), «Яків Щоголев» (1986), «Олесь Гончар» (1987), «Відповідальна перед епохою» (1987), «Борис Грінченко» (1988), «Борис Грінченко у літературному русі кінця ХІХ – початку ХХ ст.» (1991), «Криниці, яким не зміліти» (1994), «Розмови про наболіле» (2000), «По зачарованому колу століть» (2001), «Світовий мовний досвід та українські реалії» (2002), «Раз ми є, то де» (2003), «Поклик дужого чину» (2004) та ін. А його книжки «Якби ми вчилися так, як треба» (1999) (він був оборонцем), «Класики не зовсім за підручником» (2000) залюбки читають, конспектують, цитують і сьогоднішні студенти.

Доктор філологічних наук, професор, блискучий знавець літератури, літературний критик, публіцист, поет, член НСП України і редакційних колегій кількох науково-публіцистичних видань, М. М. Веркалець (1936–2009) – автор близько 500 ґрунтовних історико-літературних, літературно-критичних і художніх творів. З 1989 р. – старший викладач, доцент, а з 2000 р. – професор кафедри історії літератури і журналістики. Він був найбільшим фахівцем і знавцем українського письменника, перекладача й історика Агатангела Кримського, про якого написав дослідження: «А. Ю. Кримський у колі своїх сучасників», «Персько-таджицька словесність в наукових інтересах А. Кримського», «Краса у розумі (казки, записані Кримським на Лівані)».

Г. М. Гримич (нар. 1938 р.), кандидат філологічних наук, доцент, працювала на кафедрі історії літератури і журналістики про-

тягом 1983–2000 рр., із них 7 років очолювала кафедру (1983–2000). Вона є авторкою понад 100 наукових та навчально-методичних праць, серед яких чільне місце посідає літературно-критичний нарис «Загадка творчого бунту: новелістика українських шістдесятників» (1993). Але шанувальники сучасної української літератури добре знають її прозові збірки «Тюті» (2007) та «Професор Шумейко» (2011). Нещодавно (2013) побачила світ нова книжка Г. М. Гримич – «Усна історія села Тарасовичі (1940–1950-ті рр.)». Це унікальні спогади авторки про воєнні та повоєнні роки в її рідному селі, якого вже немає на мапі України: воно зруйноване й затоплене внаслідок будівництва Київської ГЕС. Галина Михайлівна пише про життя односельців пліч-о-пліч із німцями на окупованій території, про нові специфічні соціальні відносини повоєнного села, що склалися у зв'язку з порушенням гендерного балансу; про руйнування традицій і творення нової сільської культури.

Кандидат філологічних наук, доцент, літературознавець, журналіст В. Ф. Святовець (нар. 1933 р.) працював на кафедрі з 1986 до 2004 р. Його перу належать понад 300 наукових праць, серед яких, зокрема, літературознавчі: «Епістолярна спадщина Лесі Українки», «І. С. Нечуй-Левицький», «Талант починається з деталі», «Художня деталь в українській класичній прозі», «Поетичний синтаксис». З 1986 р. протягом тривалого часу керував літературною студією факультету журналістики. В. Святовець – талановитий прозаїк, автор збірок етюдів і оповідань «Алгоритми виховання», «Як Бог добирає пару», «Зоря над Віфлеємом». Маленькі читачі залюбки ознайомлюються з його книжками для дітей: «Стежка, якою ходять гриби», «Якби дерева говорили», «На білому острові», «Коник із золотим оком». Крім пізнавальної та естетичної функцій, ці твори виконують ще й виховну. Так, герой книжки «Якби дерева говорили» дід Левко вчить онука Максимка дбати про садок, дерева та птахів. Проза В. Святовця перекладалася російською, англійською, казахською та чеською мовами. Він є членом НСПУ та НСЖ. Нагороджений літературною премією імені Юрія Шкрумеляка.

Протягом тривалого часу на кафедрі видавався літературно-художній альманах «Святий Володимир», в якому починало свій письменницький шлях молоде покоління викладачів, зокрема Володимир Пузій та Ольга Сухомлин.

В. К. Пузій (нар. 1978 р.) з 2004 до середини 2011 р. працював асистентом кафедри історії журналістики. Його художні твори виходять під псевдонімом Володимир Арєнев. У різні роки автор співпрацював із такими виданнями, як «Дзеркало тижня», «Сегод-

ня», «Реальность фантастики», «Мир фантастики», «Fan-тастика». Активно пише рецензії та аналітичні статті, виступає із доповідями на фестивалях фантастики.

Літератор працює в широкому спектрі жанрів: фентезі (цикли «Літописи Ніса», «Господар небесного звіринця»), містика («Кола на землі»), наукова фантастика, дитячі казки, фантастичні гуморески тощо. Укладачі антології фантастики «Темна сторона міста» (2014) В. Володимирський, В. Точінов так зазначили в анотації майстерність письменника: «Рідкісний збірник обходиться без творів Володимира Аренева. І зараз він ще раз продемонстрував уміння і бажання працювати в різних жанрах. Його «Подарунок під ялинку» – справжній психологічний трилер. Витончена, тонка, побудована на нюансах робота, яка підтверджує, що автор так затребуваний аж ніяк не випадково» [1]. Автор публікується російською, українською, литовською, естонською, польською мовами. Нерідко сам перекладає свої книжки з російської на українську.

Заслугують на увагу книжки Володимира Аренева: роман «Отчаяние драконов» (2000), роман «Охота на героя», «Правила гри» (2004 – українська версія), повість для дітей «Книгоед» (у співавторстві з Ю. Нікітінським) (2004 – українська версія), оповідання «Монетка на удачу», повість «Бісова душа, або Заклятий скарб» (2003), повість для дітей «Місто Тисячі Дверей» (2004), роман «Паломничество жонглёра», оповідання «Дикі володарі» (2005), «Мифотворцы: Портал в Европу», роман «Магус» (2006; 2007 – українська версія); оповідання «Зобразіть мені рай» (2009), «Мастер дороги» (2013), роман «Комендант мертвої крепости», повість «Душниця» (2014).

Літературна робота та літературно-критичні праці В. Пузія відзначені преміями. Це, зокрема, премія фестивалю «Зоряний міст», 3-тє місце (номінація: Критика, публіцистика та літературознавство); Міжнародна українсько-німецька премія імені Олеса Гончара за роман «Все наше життя» (2001), премія «Єврокон-2004» за «Найкращий дебют» (Encouragement Awards) – 2004 р., премія фестивалю «Зоряний міст» за 2-ге місце (номінація: Критика, публіцистика та літературознавство) за статтю «Как живёте, караси?!» – 2005 р., премія імені Олександра Беляєва (номінація: Критика) за огляди науково-популярних книжок у журналі «Мир фантастики» – 2008 р., премія «Книжка року» сайта «Лабораторія фантастики» (номінація: Мережева публікація. Мала форма) за повість «Душниця» – 2013 р.

Більше того, В. Пузій став сценаристом документального фільму С. Проскурні «Тарас Шевченко. Ідентифікація» до 200-річчя від

дня народження Кобзаря. В анонсі до прем'єри зазначено, що це «стрічка про народні уявлення образу Тараса Шевченка, в яких простий український люд ідентифікував поета з легендарними героями та міфологічними постатями» [4]. Прем'єра фільму відбулась 9 березня 2014 р. у межах фестивалю «Доба Шевченка» та проєкту «Шевченко[mania]» у «Мистецькому арсеналі». Фільм презентовано на майдані Незалежності в межах Шевченкового віче.

Кандидат наук із соціальних комунікацій О. Ю. Сухомлин (Ольга Ольхова – дівоче прізвище) працює асистентом кафедри історії журналістики з 2011 р. Вона є авторкою понад 20 наукових публікацій, кількох навчально-методичних, а також літературно-критичних публікацій, історико-краєзнавчого дослідження про Зимненський монастир.

Молода викладачка – член Національної спілки письменників України (з 2008). Читачам вона відома під іменем Ольга Ольхова. Бере участь у київському літературному об'єднанні «Радосинь» (керівник – поет Дмитро Чередниченко), була учасницею наради молодих літераторів Києва.

Перші поетичні спроби авторки надруковано в літературному альманасі «Добрідень, слово» Луцької гімназії та на сторінках луцьких газет.

2005 р. вийшла книжка поезій О. Ольхової «Керамічна совість». Її редактори зазначають, що книжка відкриває новий світ пристрасної і ніжної ліричної героїні, вільної від будь-якої упередженості, визначених правил і критеріїв оцінки, залюбленої в життя, з її сумнівами й боріннями на шляху пошуку вічних істин людського буття. Поезія наповнена вишуканими художніми засобами, які надають цьому пошуку індивідуальної самобутності й художньої виразності [2].

2007 р. з'явилася збірка поезій «Брунькуються громи», як зазначила журналістка В. Штинько, з «бурхливою повинню почуттів й не за літами мудрим проникненням у самісіньку суть явищ, із несподіваними метафорами, текстом і глибинним підтекстом, отим, що талановитий читач віднаходить між рядками. А ще – із трепетним, благоговійним ставленням до слова, із усвідомленням того, у кого воно було першим» [5].

На літературних зустрічах творчої спілки «Український клуб» письменники відзначили оригінальність і новаторство тропів у віршах Ольги Ольхової: «дуже ніжна, жіноча поезія, вона ніби боїться поранити слово, «свіжість» віршів, «мені тут тісно, відпусти, я поживу на підвіконні» – дуже сподобалося (В. Богуславська); «попри ніжність, є характер, глибина, точно передається жіноча психоло-

гія – «ти відігрієшся і зникнеш», «я негоди пересиджу в собі», – я відкрив для себе талановиту поетесу» (Р. Кухарук); «чудові глибокі образи, є тяга до лаконізму» (В. Шпак); «диван-причал» – чудовий образ» (О. Борщенко) [3].

Крім інтимної лірики, поетеса пише й громадянську: «Відстоявся фреш помаранчевий – Як осад, осіла тривога: Шукали могутніх зачинів, А куди ж завела дорога? Ти із мене розгубленість витруси – Треба знову шукати долі. Розлюбити можна цитрусові, Та Україну – ніколи».

Ольга Ольхова є також авторкою віршів для дітей. Можливо, один із них – «Буде літо, я поїду» – письменниця створила для своєї рідної малечі.

Вона пише й прозу і вважає, що її захоплення художнім словом почалося саме з написання шкільних творів та оповідань.

Аналіз коментарів, матеріалів преси дають підставу говорити про високу оцінку творчої діяльності В. Пузія та О. Сухомлин читачами та видавцями. Творчий доробок цих викладачів – помітне явище в сучасній українській літературі. Володимир Пузій успішно посів авторитетне письменницьке місце в ніші фантастики. Поезія Ольги Сухомлин поцінована читачами та літературними критиками.

Кожен із нас приходить у життя, щоб виконати певну місію. Однією з найважливіших, найскладніших, найблагородніших і, безперечно, найвідповідальніших є педагогічна. Викладачі учать насамперед словом і власним прикладом. А коли вони, наділені письменницьким талантом, виконують ще й літературну місію, то це слово стає ще вагомішим, переконливішим, дійовішим.

1. *Бесконечное* множество книг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://krupaspb.ru/piterbook/recenzii.html?nn=1657>. – Дата доступу : 12.10. 2014.

2. *Книги* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.its.in.ua/bookshelf24/68.html>. – Дата доступу: 12.10. 2014.

3. *На перехресті студій*. Літературний форум [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litforum.com.ua/index.php?r=12&a=2347> Дата доступу: 12.10. 2014.

4. У Києві знімуть фільм «Тарас Шевченко. Ідентифікація» // Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kiev.pravda.com.ua/news/527e75b385e68/>. – Дата доступу: 12.10. 2014.

5. *Штинько В.* Відчуваю весну душею підсніжника // Волинь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.volyn.com.ua/printver.php?rub=11&article=0&arch=624>. – Дата доступу: 12.10. 2014.